

BOSNA I HERCEGOVINA
FEDERACIJA BOSNE I HERCEGOVINE
VRHOVNI SUD
FEDERACIJE BOSNE I HERCEGOVINE
Broj: 65 0 P 804456 24 Rev
Sarajevo, 08.10.2024. godine

Vrhovni sud Federacije Bosne i Hercegovine u Sarajevu, u vijeću sastavljenom od sudija dr.sc. Danice Šain, kao predsjednice vijeća, Emine Hulusija i Zlate Džafić, kao članica vijeća, u pravnoj stvari tužitelja K.R. iz G., ul. N. n. b.b., Š.A. iz T., ul. T. ..., H.S. iz G., ul. M. b.b., B.S. iz Ž., ul. P. broj ..., i B.E. iz Ž., ul. P. broj..., zastupani po punomoćniku Droce Senadu, advokatu iz Mostara, umješaća na strani tužitelja, Savez osoba sa invaliditetom, koga zastupa Zijad Arapčić predsjednik udruženja, protiv tužene Federacija Bosne i Hercegovine, zastupana po Federalnom pravobranilaštvu Sarajevo, radi utvrđenja diskriminacije i isplate, v.sp. 10.100,00 KM, odlučujući o reviziji tužitelja protiv presude Kantonalnog suda u Sarajevu, broj: 65 0 P 804456 20 Gž od 08.04.2024. godine, u sjednici vijeća održanoj dana 08.10.2024. godine, donio je

P R E S U D U

Revizija se odbija.

Odbija se zahtjev tužitelja za naknadu troškova revizijskog postupka.

O b r a z l o ž e n j e

Prvostepenom presudom Općinskog suda u Sarajevu broj: 65 0 P 804456 19 P od 28.04.2020. godine utvrđeno je da su tužitelji: K.R., Š.A., H.S., B.S. i B.E. neposredno diskriminirani od strane Federacije BiH na način da je donošenjem Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o osnovama socijalne zaštite, zaštite civilnih žrtava i zaštite porodica sa djecom (Službene novine FBIH 14/09), koji Zakon je stupio na snagu 12.03.2009. godine, tužena Federacije BiH povrijedila pravo tužitelja na jednako postupanje, čime su tužitelji izvedeni iz stečenih prava na isplatu invalidnine.

Obavezana je tužena da tužitelju K.R. na ime neisplaćenih ličnih invalidnina isplati iznos od 42,60 KM mjesečno, počev od 31.03.2009. godine, zajedno sa zakonskom zateznom kamatom na svaki pojedinačni iznos naknade koji dopijeva svakog 01-og u mjesecu za prethodni mjesec.

Obavezana je tužena da tužitelju Š.A. na ime neisplaćenih ličnih invalidnina Isplati iznos od 42,60 KM mjesečno, počev od 31.03.2009. godine, zajedno sa zakonskom zateznom kamatom na svaki pojedinačni iznos naknade koji dopijeva svakog 01-og u mjesecu za prethodni mjesec.

Obavezana je tužena da tužitelju H.S. na ime neisplaćenih ličnih invalidnina isplati iznos od 42,60 KM mjesečno, počev od 31.05.2009. godine, zajedno sa zakonskom zateznom kamatom na svaki pojedinačni iznos naknade koji dopijeva svakog 01-og u mjesecu za prethodni mjesec.

Obavezana je tužena da tužitelju B..S. na ime neisplaćenih invalidnina isplati iznos od 42,60 KM mjesečno, počev od 31.03.2009. godine, zajedno sa zakonskom zateznom kamatom na svaki pojedinačni iznos naknade koji dopijeva svakog 01-og u mjesecu za prethodni mjesec.

Obavezana je tužena da tužitelju B.E. na ime neisplaćenih ličnih invalidnina isplati iznos od 42,60 KM mjesečno, počev od 30.04.2009. godine, zajedno sa zakonskom zateznom kamatom na svaki pojedinačni iznos naknade koji dopijeva svakog 01-og u mjesecu za prethodni mjesec.

Obavezana je tužena da tužiteljima naknadi troškove parničnog postupka u iznosu od 2.700,00 KM, sa zakonskom zateznom kamatom počev od dana donošenja ove presude pa do isplate, a sve ovo u roku od 30 dana pod prijetnjom izvršenja.

Drugostepenom presudom Kantonalnog suda u Sarajevu, broj: 65 0 P 804456 20 Gž od 08.04.2024. godine žalba tužene je uvažena, prvostepena presuda preinačena tako što je tužbeni zahtjev tužitelja iz stava I,II,III,IV,V,VI,VII izreke u cijelosti odbijen kao neosnovan.

Odlučeno je da svaka stranka snosi svoje troškove postupka.

Protiv drugostepene presude reviziju su blagovremeno izjavili tužitelji zbog povrede odredba parničnog postupka i pogrešne primjene materijalnog prava, s prijedlogom da se revizija uvaži, pobijana presuda preinači, tako da se tužbeni zahtjev usvoji u cijelosti uz naknadu troškova postupka.

Tužena nije podnijela odgovor na reviziju.

Ispitujući pobijanu presudu u smislu odredbe člana 241. Zakona o parničnom postupku¹ (u daljem tekstu ZPP), ovaj sud je odlučio kao u izreci iz slijedećih razloga:

Suprotno stavu revizije drugostepeni sud je cijenio sve žalbene navode od odlučnog značaja i za svoju odluku dao odgovarajuće razloge (član 231. u vezi sa članom 191. stav 4. ZPP), pa prema tome nije bilo povreda odredbi parničnog postupka iz člana 209. ZPP.

Nije ostvaren ni revizijski razlog pogrešne primjene materijalnog prava.

Predmet spora u ovoj pravnoj stvari je zahtjev tužitelja da se utvrdi da su tužitelji neposredno diskriminirani od strane Federacije BiH donošenjem Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o osnovama socijalne zaštite, zaštite civilnih žrtava i zaštite porodica sa djecom (Službene novine FBiH 14/09), koji Zakon je stupio na snagu 12.03.2009. godine, da je tužena Federacija BiH povrijedila pravo tužitelja na jednako postupanje, čime su tužitelji izvedeni iz stečenih prava na isplatu invalidnine, te isplata neisplaćenih ličnih invalidnina.

Prvostepeni sud usvaja tužbeni zahtjev tužitelja uz zaključak da je došlo do diskriminacije po osnovu odredbe iz člana 12. Zakona o zabrani diskriminacije, jer su izmjenama Zakona o osnovama socijalne zaštite, zaštite civilnih žrtava rata i zaštite porodica sa djecom, članom 18b) tužitelji kao korisnici prava na ličnu invalidninu sa utvrđenim stepenom invalidnosti kao mirnodopski invalidi dovedeni u nejednak položaj sa civilnim žrtvama rata i sa ratnim vojnim invalidima, obzirom da su civilne žrtve rata i RVI stradali u opasnim okolnostima ratnog stanja u BiH učestvujući u odbrambeno oslobodilačkoj borbi štiteći stanovništvo i državu.

¹ „Službene novine F BiH”, broj: 53/03, 73/05, 19/06 i 98/15

Cijeneći odredbu člana 3 Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o osnovama socijalne zaštite, zaštite civilnih žrtava rata i porodica sa djecom, prvostepeni sud nalazi da je tužena svjesno bez objektivnih kriterija razdvojila korisnike tog zakona na dvije skupine, i to jedna skupina su mirnodopski invalidi, koji ostvaruju pravo na ličnu invalidninu tek sa 90% tjelesnog oštećenja i drugu skupinu civilnih žrtava rata koji ostvaruju pravo na ličnu invalidninu već sa 60% tjelesnog oštećenja. Ovom odredbom je, po stanovištu prvostepenog suda, napravljena razlika između lica sa invaliditetom čija je invalidnost nastala rođenjem ili povredom u miru u odnosu na lica čija je invalidnost nastupila u ratu.

Prvostepeni sud je utvrdio da su tužitelji neposredno diskriminirani od strane tužene na način što je donošenjem Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o osnovama socijalne zaštite, zaštite civilnih žrtava rata i zaštite porodica sa djecom (Službene novine F BiH 14/09), tužena povrijedila pravo tužitelja na jednako postupanje, čime su tužitelji izvedeni iz stečenih prava na isplatu invalidnine.

Drugostepeni sud suprotno od stava prvostepenog suda zaključuje da tužitelji nisu diskriminirani od strane tužene samim donošenjem Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o osnovama socijalne zaštite, zaštite civilnih žrtava rata i zaštite porodica sa djecom (Službene novine F BiH 14/09), jer je Odlukom Ustavnog suda Bosne i Hercegovine broj: U-11/22 od 14.07.2022. godine utvrđeno da član 3. Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o osnovama socijalne zaštite, zaštite civilnih žrtava rata i zaštite porodice sa djecom (Službene novine F BiH, broj: 14/09) nije u suprotnosti sa članom II/4. Ustava Bosne i Hercegovine, članom 14. Evropske konvencije za zaštitu ljudskih prava i osnovnih sloboda i članom 1. Protokola broj 12 uz Evropsku konvenciju za zaštitu ljudskih prava i osnovnih sloboda, te da ista zakonska odredba nije diskriminirajuća, iz čega proizlazi da tužena usvajanjem navedenog Zakona nije izvršila sistemsku diskriminaciju tužitelja.

Iz navedenih razloga drugostepeni sud usvaja žalbu tužene i prvostepenu presudu u dosuđujućem dijelu preinačava na način da odbija tužbeni zahtjev tužitelja u cijelosti primjenom odredbi člana 2., 6., 12. i 15. Zakona o zabrani diskriminacije².

I po ocjeni revizijskog suda pravni stav drugostepenog suda je pravilan. Drugostepeni sud je pravilno primijenio materijalno pravo kada je utvrdio da član 3. Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o osnovama socijalne zaštite, zaštite civilnih žrtava rata i zaštite porodice sa djecom nije diskriminirajući i da isti ne daje osnovu za utvrđenje postojanja diskriminacije i potraživanja koja su predmet zahtjeva tužitelja.

Članom 3. Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o osnovama socijalne zaštite, zaštite civilnih žrtava rata i zaštite porodice sa djecom iz 2009. godine, (sporni zakon) („Službene novine Federacije BiH“ broj 14/09 od 11. marta 2009. godine) na kojoj zakonskoj odredbi tužitelji zasnivaju diskriminaciju, propisano je:

„Član 18.b Zakona mijenja se i glasi: "Radi ostvarivanja prava utvrđenih ovim Zakonom lica sa invaliditetom razvrstavaju se prema utvrđenom procentu oštećenja organizma u dvije grupe i to: I. grupa - lica sa invaliditetom sa 100% oštećenja organizma, II. grupa - lica sa invaliditetom sa 90% oštećenja organizma".

² „Službeni glasnik BiH”, broj: 59/09 i 66/16

Odlukom Ustavnog suda BiH, broj: U-11/22 od 14.07.2022. godine utvrđeno je da član 3. Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o osnovama socijalne zaštite, zaštite civilnih žrtava rata i zaštite porodice sa djecom (Službene novine F BiH, broj: 14/09) nije u suprotnosti sa članom II/4. Ustava Bosne i Hercegovine, članom 14. Evropske konvencije za zaštitu ljudskih prava i osnovnih sloboda i članom 1. Protokola broj 12 uz Evropsku konvenciju za zaštitu ljudskih prava i osnovnih sloboda, te da ista zakonska odredba nije diskriminirajuća. Navedena odluka, donijeta je u toku vođenja drugostepenog postupka, a kako odluke Ustavnog suda BiH djeluju, po pravilu na postupke koji su u toku pred nižestepenim sudovima, zato što prije donošenja odluke Ustavnog suda o zahtjevu tužitelja nije pravosnažno riješeno pred nižestepenim sudovima, to se ista odluka Ustavnog suda BiH, suprotno stavu revizije imala primijeniti neposredno na konkretni predmet spora.

Pozivanje tužitelja u reviziji na diskriminaciju u ostvarivanju određenih prava iz oblasti socijalne zaštite, koja su imali do donošenja Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o osnovama socijalne zaštite, zaštite civilnih žrtava rata i zaštite porodice sa djecom iz 2009. godine, a koja su nakon izmjena zakona prestala za ovu grupu (mirnodopskih invalida), a ostala za civilne žrtve rata, nema uticaja na drugačiju odluku drugostepenog suda jer u prvostepenom postupku nije dokazano da je do povrede prava tužitelja na naknadu na ličnu invalidninu došlo zbog diskriminacije. Prema članu 15. Zakona o zabrani diskriminacije tužitelji nisu bili dužni dokazati diskriminaciju sa stepenom sigurnosti, već je bilo dovoljno da učine vjerovatnim da je do diskriminacije došlo. Ako se ispuni taj uslov tužena je dužna dokazivati da nije prekršila princip jednakog postupanja ili zabrane diskriminacije u predmetu rasprave. Standard vjerovatnosti koji su tužitelji dužni dokazati podrazumijeva dokazanost činjenica da je došlo do njihovog stavljanja u nepovoljniji položaj, te da bi bilo moguće da je do toga došlo zbog direktne ili indirektno diskriminacije. Vjerovatnost postoji ukoliko se u sudskom postupku odluka o postojanju diskriminacije čini izglednijom od odluke da diskriminacije nije bilo, a ti izgledi se zasnivaju na dokazima na kojima se temelji postojanje vjerovatnosti da je došlo do diskriminacije.

Tužitelji, u prvostepenom postupku, za utuženi period, nisu učinili vjerovatnim da postoji nejednakost pred zakonom, odnosno diskriminacija u pravima na naknadu lične invalidnine na osnovu Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o osnovama socijalne zaštite, zaštite civilnih žrtava rata i zaštite porodice sa djecom (Službene novine F BiH, broj: 14/09). Različit-nejednak tretman korisnika civilne invalidnine u zakonodavnoj i izvršnoj vlasti sa jedne i civilnih žrtava rata s druge strane u odnosu na propisivanje naknada, nije dovoljan uslov za dokazanost činjenica da su tužitelji u odnosu na uporednu grupu stavljeni u neravnopravan položaj. Iz zakonodavstva tužene proizilazi da tužiteljima kao neratnim odnosno mirnodopskim invalidima osim prava na ličnu invalidninu, stoje i druga prava koja su propisana Zakonom o osnovama socijalne zaštite i to: dodatak za njegu i pomoć od drugog lica, ortopedski dodatak, pomoć u troškovima liječenja i nabavci ortopedskih pomagala, osposobljavanje za rad (profesionalna rehabilitacija, prekvalifikacija, dokvalifikacija) i prioritetno zapošljavanje. Zakonodavac je osim naprijed navedenih prava iz Zakona o osnovama socijalne zaštite, imajući u vidu da je osposobljavanje lica sa invaliditetom od posebnog javnog interesa, donio i Zakon o profesionalnoj rehabilitaciji. Tim zakonom se vrlo detaljno propisuju različiti vidovi pomoći za lica sa invaliditetom s procentima ispod 90 %, s ciljem omogućavanja njihovog učešća na tržištu rada. Osnovni cilj prednjeg Zakona je omogućavanje finansiranja i izjednačavanja mogućnosti za lica s najvećim stepenom invaliditeta (90% i 100%), što podrazumijeva obje grupe lica sa invaliditetom, neratnih odnosno mirnodopskih invalida i civilnih žrtava rata, s tim što se materijalna podrška licima sa invaliditetom smatra socijalnom pomoći (zasniva se na načelima solidarnosti), a za civilne

žrtve rata osim socijalne pomoći i reparacijom države (vraćanje moralnog duga) u odnosu na civilne žrtve rata s procentom oštećenja organizma od 60% do 80%.

Iz navedenog zakonodavstva tužene proizilazi da mirnodopski invalidi imaju brojna druga prava koja civilne žrtve rata nemaju, te da stvarne razlike u propisivanju naknade za osobe sa invaliditetom, u osnovi i nema jer je ona nadomještena i osigurana kroz druge vidove pravne zaštite propisane zakonima donesenim od tužene. Obzirom da nacionalne vlasti imaju inicijativu da daju ocjenu o tome gdje je pravična ravnoteža koja varira i zavisi od niza faktora, pri čemu tužena ima određeno polje slobodne procjene u sistemu socijalnih davanja (data po Ustavu i Međunarodnim konvencijama), pravilan je stav drugostepenog suda, da član 3. Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o osnovama socijalne zaštite, zaštite civilnih žrtava rata i zaštite porodice sa djecom (Službene novine F BiH, broj: 14/09), zadovoljava načelo proporcionalnosti, te da njegovim donošenjem tužena nije prekršila princip jednakog postupanja. Ovim članom zakona uspostavljena je pravična ravnoteža između javnog interesa i zaštite prava pojedinca, pa razlika u postupanju između ove dvije grupe (mirnodopske i ratne) je neznatna, a za koju različitost država ima objektivno i razumno opravdanje, jer su ovoj grupi mirnodopskih invalida kroz druge vidove socijalne zaštite propisane Zakonom, koji su naprijed navedeni (a koje nemaju civilne žrtve rata), priznata identična ili slična prava. Ovakav stav iskazan je i u odluci Ustavnog suda BiH broj: U-11/22 od 14.07.2022. godine, u skladu sa kojim stavom je donesena i odluka drugostepenog suda.

Zato standard vjerovatnosti da je došlo do diskriminacije koji su tužitelji bili dužni dokazati nije ostvaren, jer nema dokazanosti činjenica koje bi potvrdile da je do različitog postupanja kroz spornu odredbu zakona došlo bez objektivnog i razumnog opravdanja, zbog čega su prigovori pogrešne primjene materijalnog prava iz člana 15. Zakona o zabrani diskriminacije odbijeni kao neosnovani.

Podnesenom revizijom tužitelji traže preispitivanje odluke Ustavnog suda BiH, tvrđnjom da Ustavni sud BiH nerealno vaga razliku između neratnih invalidnih osoba i civilnih žrtava rata, da ne daje jasnu definiciju invalidnost, što je po njima imalo za posljedicu da Ustavni sud nije u svojoj odluci ponudio rješenje ove situacije, te da donošenjem takve odluke nije ostvarena uloga i zadatak Ustavnog suda BiH koji on po zakonu ima. Kako je članom 72. stav 1. i 2. Pravila Ustavnog suda Bosne i Hercegovine³ propisano da odluke Ustavnog suda su konačne i obavezujuće i da svako fizičko i pravno lice je dužno da ih poštuje, te da su svi organi vlasti dužni, u okviru svojih nadležnosti utvrđenih Ustavom i zakonom, da sprovedu odluke Ustavnog suda, to se ovaj sud, saglasno naprijed navedenom, ne može upuštati u ocjenu pravilnosti i zakonitosti odluke Ustavnog suda BiH, zbog čega su i ovi revizionni prigovori ostali bez uticaja na pobijanu presudu.

S obzirom da u toku postupka tužitelji nisu učinili vjerovatnim da je do diskriminacije došlo to su, po ocjeni ovog suda, neosnovani prigovori u reviziji da su prava tužitelja na imovinu povrijeđena zbog diskriminacije.

Kako ne postoje razlozi zbog kojih je revizija izjavljena, kao ni razlog na koji ovaj sud pazi po službenoj dužnosti, revizija tužitelja je kao neosnovana odbijena, primjenom odredbi člana 248. Zakona o parničnom postupku.

³ "Službeni glasnik Bosne i Hercegovine", broj: 94/14

U skladu sa odredbom člana 397. stav 1. u vezi sa članom 386. stav 1. ZPP odbijen je zahtjev tužitelja za naknadu troškova sastava revizije jer isti nisu postigli uspjeh u revizijskom postupku.

Predsjednica vijeća
dr.sc. Danica Šain, s.r.